

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

AB'NİN ROMANYA'DAKİ ENGELLİLERE ETKİSİ RAPORU

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

PROJE HAKKINDA

Bu rapor “Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II” altındaki 2016 yılı için “Türkiye Eylem Planı” kapsamında AB tarafından finanse edilen “AB Sivil Toplum Diyaloğu” programı kapsamında yürütölen AVRUPA ve ENGELLİLİK Projesi bünyesinde hazırlanmıştır. Türkiye ve AB arasında Sivil Toplum Diyaloğu Hibe Programı (CSD-VI)

4.750.000 avro bütçeye sahip, Türkiye ve AB sivil toplumları arasındaki etkileşim ve diyaloğu yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde artırmayı hedefleyen ve Türkiye’nin, AB’ye üyeliğinin önemi ve faydalarına ilişkin olarak her iki toplumda da farkındalık artırma girişimlerini destekleyen bir programdır. Sivil Toplum Diyaloğu Projesi, AB Başkanlığı tarafından koordine edilmektedir. Bu program kapsamında finanse edilen Avrupa ve Engellilik Projesi, Türkiye genel kamuoyunun ve engelli camiasının, Avrupa Birliği sürecinin, engellilere yönelik olumlu etkileri konusunda farkındalığını artırmayı ve engellilerin Türkiye’deki AB sürecini benimsemelerine destek sağlamayı amaçlamaktadır. Projenin koordinatör kuruluğu Sinop Spastik Çocuklar Derneği (<https://www.sinopscd.org.tr>)’dir. Projenin ortakları ise Romanya’dan IPP (<http://cluj.institutphoenix.ro/>) ve İtalya’dan CEIPES (<http://ceipes.org/>) isimli STK’lardır.

Projenin hedefleri şunlardır:

- Türkiye’de, engellilerin ve engelli camiasındaki farklı faktörlerin, AB sürecinin engellilere yönelik etkisine dair algısının ölçömlenmesi.
- Türkiye’nin, AB üyeliği sürecinin engelli hakları üzerindeki potansiyel olumlu etkilerini görünür kılmak.
- AB ve Türkiye’deki engelli STK’ları arasındaki iş birliğini artırmak.
- Proje çıktılarına şu adresten ulaşabilirsiniz. (<https://avrupaveengellilik.org/>)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

RAPOR HAKKINDA

Bu rapor, Romanya'da engellilerin hakları ile ilgili gelişimi ve eksiklikleri ortaya çıkarmak ve Avrupa Birliği'nin bu noktadaki katkısını irdelemek amacıyla hazırlanmıştır. Raporu Romanya'daki mevzuat ve engellilere yönelik yaklaşımın yanı sıra Avrupa Birliği fonlarının, Romanya'daki engellilere katkısına değinilmiştir. Ayrıca Romanya'daki engellilere yönelik hizmet veren STK'lar ve bu STK'ların Avrupa Birliği ile ilişkilerine değinilmiştir. Raporun amacı, Avrupa Birliği'ne sonradan üye olarak hem adaylık prosedürünü hem de üyelik prosedürünü yaşayan Romanya'nın tecrübelerinden faydalanarak AB'nin Türkiye'deki engellilere potansiyel etkilerini ortaya çıkarmak ve görünür kılmaktır.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. ROMANYA'DA ENGELLİLERE YAKLAŞIMI	3
3. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ROMANYA'DAKİ ENGELLİLERE ETKİSİ .15	
3.1. KATILIM ÖNCESİ DÖNEM (1991-2006)	15
3.2. KATILIM SONRASI DÖNEM (2007-2020)	20
4. ROMANYA'DAKİ ENGELLİLER İÇİN SİVİL TOPLUM ORTAMI ...	36
5. SONUÇLAR	43
6. REFERANSLAR	45

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

GİRİŞ

Engellilik, toplumun, engelli bireylerin topluma tam ve etkin katılımlarını engelleyen tutum ve davranışların bir sonucudur ve sürekli değişiklik göstermektedir.

Engelliliğe yönelik 2 temel yaklaşım vardır: Tıbbi Model ve Sosyal Model.

Tıbbi modele göre; bireyin olması gereken veya toplum tarafından normal kabul edilen şekilde bir faaliyet gerçekleştirmesinde fiziksel veya zihinsel bir kısıtlamasının bulunmasıdır. Bu bakış açısına göre sorun toplum değil engelli bireydir. Bu modele göre engelli bireyin biyolojik ve psikolojik zayıflık içinde olması başkalarına bağımlı olması sonucunu doğurur.

Sosyal modele göre ise engellilik, toplumda, engelli kişilerin ihtiyaçlarına nasıl cevap verebileceğinin bir sonucudur. evre ise bu bireylerin sorunlarının kaynağı olan kısıtlamalar yaratan ortamdır. Yani sorun engelli bireyde değil evrededir.

Sosyal politikaları benimseyen ve uygulamaya geçirmek için sarf edilen tüm çabalara rağmen tıbbi model doğrudan insanların mantalitesi ile ilgilidir. Engellilerin topluma dahil edilmesine olumsuz bakan insanların zihniyetleri bu bakış açısını beslemektedir.

Dezavantajlı gruplara dahil kişilerin haklarının ve haysiyetlerinin korunması, teşvik edilmesi, toplumsal kalkınmaya, insan haklarına ve ayrımcılığa karşı bütünleyici bir yaklaşıma dayanmak zorundadır. Her birey, hiçbir ayrıma tabii tutulmaksızın kendisine tanınan tüm hak ve zgr-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

lüklerden yararlanma hakkına sahiptir. Bu haklar evrensel, ayrılmaz ve birbirine bağlıdır.

Engelliliğe dayalı ayrımcılığı besleyen ön yargılar birçok toplumda derinlere kök salmıştır. Bu durum kötü niyetten ziyade cehaletten beslenmektedir.

Engelli kişilerin hakları sıklıkla ihlal edildiği ve bu kişiler çoğu zaman haklarını yeterince aramadıkları için Birleşmiş Milletler 1975 yılında Engelli Hakları Bildirisi'ni ve 2006 yılında Engelli Hakları Sözleşmesi'ni (CRPD) kabul etmiştir. Evrensel Haklar Bildirisi'nde engelli haklarıyla ilgili hükümler yer almaktadır.

Bu çerçevede, Avrupa Konseyi, tüm bireylerin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik haklarını kendi sosyal çevrelerinde kullanmalarını sağlama anlamında eşit fırsatlar sunulmasına yönelik politikaları desteklemektedir.

Avrupa düzeyinde, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen düzenlemeleri gözden geçirdiğimizde karşımıza çıkan bazı belgeler şunlardır:

-Engellilerin Toplumdaki Haklarını ve Tam Katılımını Teşvik Eden Eylem Planı

-Avrupa'daki insanların yaşam kalitesinin iyileştirilmesi (2006-2015) ve 14 sayılı Tavsiye Kararı (2011) ile engellilerin siyasi ve kamusal hayata katılımı.

Aynı zamanda genel düzenlemeler içerisinde de engellilikle ilgili özel hükümler yer almaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Romanya'da Engelli Yaklaşımı

Eurostat verilerine göre Romanya'da 15 yaş üstü nüfusun yaklaşık dörtte birinin bazı engelleri bulunmaktadır.

Engellilik, Eurostat tarafından kullanılan genel aktivite sınırlaması kavramıyla ilişkilendirilerek şöyle tanımlanmaktadır: "İnsanların son altı ay içerisinde en az bir kez ortaya çıkan sağlık sorunlarının bir sonucu olarak genel aktivitelerin kısıtlanması."

Ulusal Engelliler, Çocuklar ve Evlat Edinme Hakları Kurumu kayıtlarına göre, 30 Haziran 2020 itibariyle toplam engelli sayısı 853.465 olup, Romanya nüfusunun %3,85'ine tekabül etmektedir. Tüm engellilerin %53,14'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Toplam engelli yetişkin sayısının %72,69'unu 50 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Toplam engelli yetişkin verilerinin yaş gruplarına engellilerin %53,23'ü 18-64 yaş arasında (417.221 kişi), %46,77'si ise 65 yaş üstündedir. (366.619 kişi). Tüm engellilerin %97,96'sı (836.074 kişi) ailelerinin bakımındadır ve/veya bağımsız olarak yaşamaktadır. Geri kalan %2,04'lük kısmı ise (17,391 kişi) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından koordine edilen, Engelliler, Çocuklar ve Evlat Edinme Hakları Ulusal Otoritesi aracılığıyla engelli yetişkinlere yönelik kamuya ait yatılı kurumlarda koruma altındadır.

31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla engelli yetişkinlere yönelik kamu ve sosyal destek hizmetlerinden günlük olarak faydalanan engelli yetişkin sayısı ise 503'tür. Bu kişilerin 443'ü evlerinde, 60'ı da ev dışında bu hizmetten faydalanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Engellilerin durumu 1989'dan sonra Romanya toplumunun ilgi alanına girmiştir. 1990 yılında Devlet Engelliler Sekreterliği kurularak engellilerin korunmasına yönelik sistemin temelleri atılmıştır.

1991 Romanya Anayasası'nın 46. maddesi, tamamen engelli vatandaşlara ayrılmıştır. Bu madde şu şekildedir: Engelliler, özel korumadan yararlanırlar. Devlet, ebeveynlerinin veya yasal temsilcilerinin hak ve görevlerini göz önünde bulundurarak, engellilerin öncelikli bakım, tedavi, yeniden uyum, eğitim, öğretim ve sosyal entegrasyonuna ilişkin ulusal politikaların teşvik edilmesini sağlar.

1992'de Romanya Parlamentosu tarafından iki kanunun kabul edilmesiyle birlikte sosyal yardımlar, mali kolaylıklar ve daha elverişli genel koşullar da dâhil olmak üzere engelli haklarının düzenlemesi süreci başlamıştır. Bu kanunlar şunlardır: Engelli Kişilerin Özel Koruma Altına Alınmasına dair 53/1992 sayılı kanun ve Engelli Kişilerin İstihdamına dair 57/1992 sayılı kanun. Ayrıca yapılan engelli tanımında özel koruma tedbirleri kavramı ortaya atılmıştır. Tıbbi uzmanlık komisyonları tarafından yapılan değerlendirme sonucunda oluşturulan engellilik oranına göre engelli kişiler derecelendirilmektedir.

Romanya, iki yıl sonra yürürlüğe giren Avrupa Birliği ile Ortaklık Anlaşması'nı imzalayarak 1 Şubat 1993'te Avrupa Birliği'ne katılım sürecini başlatmıştır. Birliğe üyelik başvurusu 1995'te yapılmış ve 1999'da da Avrupa Konseyi, diğer altı ülkeyle birlikte Romanya'nın da katılım müzakerelerini başlatmaya karar vermiştir. Katılım müzakereleri 2004 yılında tamamlanmıştır. Katılım takvimi şu şekilde belirlenmiştir:

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

*Nisan 2005 - Katılım Antlaşması'nın imzalanması;

*1 Ocak 2007 - nihai katılım.

1998-2006 yılları arasında Avrupa Komisyonu, her yıl Romanya'nın, Avrupa Birliği sürecindeki ilerlemesine ilişkin değerlendirme raporları hazırladı. Hazırlanan bu belgeleri 2 başlık altında inceleyebiliriz.

-Katılım hazırlıklarının durumuna ilişkin raporlar

- Katılım Antlaşması'nın imzalanmasından sonra kapsamlı izleme raporları. (Romanya'nın katılım müzakerelerinde üstlendiği taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğine dair)

25 Nisan 2005'te Romanya'nın, AB'ye Katılım Antlaşması imzalandı. Tüm üye devletlerde onay sürecinin tamamlanmasının ardından Romanya, 1 Ocak 2007'de Avrupa Birliği'ne üye olarak kabul edildi.

Engelli kişiler alanındaki mevzuat da dahil olmak üzere, AB mevzuatı ile uyum süreci takvimi bu aşamada belirlendi.

Engellilerin Özel Olarak Korunması ve İstihdamına ilişkin 102/1999 sayılı kanunun, 30 Haziran 1999 tarihinde alınan kararın yürürlüğe girmesi ile engellilerin özel olarak korunmasına yönelik tedbirler sistemi geliştirilmiş oldu. Bu kanun yeni bir aşamaya geçilmesi anlamına da geliyordu.

2002 yılında, farklı bakanlıkların stratejilerini uyumlu hale getirmek, birleştirmek ve Romanya'nın iradesini ifade etmek amacıyla bütünsel, disiplinler arası ve sektörler arası bir vizyon temelinde geliştirilen "Engelli Kişilerin Özel Olarak Korunması ve Sosyal Entegrasyonuna İlişkin Ulusal Strateji" yürürlüğe girdi. Bu sayede Romanya Hükümeti, uluslararası

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

standartlardaki politikasını engelliler alanına uygulamaya başlamış oldu ve AB'ye katılım için uluslararası belgelere dayalı ulusal bir engelli stratejisinin benimsenmesi ülke için öncelikli hedef olarak kabul edilmiş oldu.

Romanya'nın engellilere yönelik uyum sürecinde gözden geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (Avrupa Konseyi Tavsiye No: 92 Engelliler için eşit fırsatlar ve tutarlı bir politika (1992)) dikkate alınmıştır. Ayrıca Romanya uyum çalışmalarında aşağıdaki belgeleri de baz almıştır:

-Avrupa Konseyi'nin ve Üye Devletlerin Hükümetlerinin Engelliler için Eşit Fırsatlar Konseyi'ndeki Temsilcilerinin 1996 Tarihli Kararı;

-Birleşmiş Milletler Engelliler için Eşit Fırsatlara İlişkin Standart Kurallar (1993)

Yaşam kalitesinin kalıcı olarak iyileştirilmesi için engellilere yönelik koruma sisteminin gelişiminde önemli bir diğer aşama ise iki farklı normatif eylemin yürürlüğe girmesiyle belirlendi. Bu eylemler şunlardır:

• 2006-2013 Döneminde Engellilerin Korunması, Bütünleştirilmesi ve Sosyal Yaşama Dahil Edilmesine Yönelik Ulusal Strateji "Ayrımcılığın Olmadığı Bir Topluma Doğru Engellilere Eşit Fırsatlar"

448/2006 Sayılı Engellilerin Haklarının Korunması ve Teşviki Hakkında Kanun.

448/2006 sayılı kanun, engellilerin yaşam kalitesine ilişkin önemli ölçüde iyileştirilmiş etkileri olan en kapsamlı normatif düzenlemelerden biridir. 448/2006 sayılı kanun, ulusal stratejinin temel kavramı olan "tam haklara sahip engelli vatandaş" kavramına dayanmaktadır. Bu amaçla, normatif düzenleme "herkes için erişim" kavramını içerir ve emreder. Bu

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

kavram açısından kamu ya da özel, merkezi ya da yerel tüm yönetimler için yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin uyulması gereken son tarihleri belirler.

448/2006 sayılı Engellilerin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Hakkındaki Kanun'a göre engellilik türleri şunlardır:

-fiziksel,

-görsel,

-işitsel,

-bedensel,

-zihinsel,

-HIV / AIDS ilişkili hastalıklar,

-nadir hastalıklar.

Söz konusu kanuna göre engellilik dereceleri ise şöyle derecelendirilmiştir:

-yüksek,

-belirgin,

-orta,

-hafif.

Ayrıca, kanun aşağıdaki gibi yeni kavramlar getiren teknolojik açıklamalara özel önem vermektedir:

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

-Erişilebilirlik: Engellilerin ihtiyaçlarına göre fiziksel çevrenin yanı sıra bilgi ve iletişim ortamının uyarlanmasına yönelik bir dizi önlem ve çalışmalar. Erişilebilirlik, engellilerin toplumdaki haklarını kullanmaları ve yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için önemli bir faktördür.

-İşyerlerinde makul şartlarda çalışma: İşveren tarafından, engellilerin çalışma hakkının kullanılmasını kolaylaştırmak için yapılan tüm değişiklikler ve çalışma programının değiştirilmesi. İşyerinin engelliye uygun hale getirilmesi için yardımcı ekipman, cihaz ve teknolojilerin satın alınması ve benzeri diğer önlemleri kapsar.

-Canlı yardım: Rehber köpek gibi hayvan yardımını içerir.

-Desteklenen istihdam: Rekabetçi işgücü piyasasında sıradan işlerde çalışmayı kolaylaştıran istihdam seçeneğidir ve bu ayrıca iş aramada ve işe ulaşımında yardımcı teknolojiler, eğitim, uzmanlaşma gibi konularda da destek verilmesini içerir.

-Tamamlayıcı kişisel bütçe: Engellilik derecesine bağlı olarak verilen mali yardımları içerir. Radyo / TV abonelik ücretinin, ön ödemeli dahil telefon aboneliğinin ve elektrik aboneliğinin ücretinin ödenmesi gibi. Bu tür harcamaların sınırlarını belirler.

-Erişim yolları ve araçları: Kamu binalarına erişimi sağlayan ve engellilerin bina içinde hareket edebilmesine olanak tanıyan tüm unsurları kapsar.

-Fırsat eşitliği: Çeşitli sosyal ve çevresel yapıların, altyapının, hizmetlerin, bilgi veya dokümantasyon faaliyetlerinin engellilerin kullanımına sunulma sürecini kapsamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

-Sosyal dahil etme: Sosyal dışlanma ile mücadeleye yönelik sosyal koruma, istihdam, barınma, eğitim, sağlık, bilgi ve iletişim, hareketlilik, güvenlik, adalet ve kültür alanlarında çok boyutlu önlemleri ve eylemleri içermektedir.

448/2006 sayılı kanunda ayrıca en az 50 çalışanı olan kamu veya özel her işverenin engelliler lehine %4'lük bir istihdam kotası ayırmasını öngörmektedir. Kanun ayrıca, %4 oranında engelliye işe almayan işverenlere, devlet bütçesine (çalışan sayısı ve her yıl belirlenen asgari ücrete uygun olarak) belirli bir miktar para ödemeleri için bir alternatif sunmaktadır. Ne yazık ki bu para, engellilerin erişilebilirlik veya istihdama destek gibi sorunlarının çözümüne yönelik özel bir fona dâhil olmayıp genel bütçe kapsamında kullanılmaktadır.

448/2006 sayılı kanunda belirtilen esaslar; Sosyal Yaklaşım ve Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin Bakanlar Komitesi'nin (2006) Tavsiye Kararını karşılayacak şekilde hazırlanmıştır. Tavsiye Kararı - engellilerin haklarını ve topluma tam katılımını teşvik etmek için eylem planını içermektedir. Bu eylem planı yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla Nisan 2006'da Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Bu kararın temel prensipleri şunlardır:

- insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı,
- ayrımcılığın önlenmesi ve ayrımcılıkla mücadele,
- fırsat eşitliği,
- istihdam ve meslek açısından eşit muamele,
- sosyal dayanışma,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- f) toplum sorumluluğu,
- g) sübvansiyonlar,
- h) toplumun engellilere uyarlanması,
- i) özürlü kişinin menfaati,
- j) bütünleştirici yaklaşım,
- k) iş birliği,
- l) kişinin kendi yaşamı, hizmetleri ve destek biçimleri üzerinde seçme, kontrol veya karar verme özgürlüğü,
- m) hizmetlere erişimde kişi odaklı yaklaşım,
- n) suistimale ve istismara karşı koruma,
- o) gerekli destek ve yardımın belirlenmesinde en az kısıtlayıcı alternatifin seçilmesi,
- p) engelli bireylerin, toplumun eşit hak yükümlülüklerine sahip olan diğer üyeleri gibi sosyal yaşama dahil edilmesi ve entegrasyonu.

2006 yılında, Romanya'nın, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanlığını yürüttüğü dönemde, engellilerin haklarını ve topluma tam katılımını teşvik etmeye yönelik Eylem Planı (Avrupa'da engellilerin yaşam kalitesinin iyileştirilmesi 2006 – 2015) kabul edildi.

2010 yılında Romanya, BM Engelli Hakları Sözleşmesini onayladı ve Ocak 2012'de Romanya'daki ulusal sosyal yardım sisteminin organizasyonu, işleyişi ve finansmanına ilişkin genel çerçeveyi düzenleyen Sosyal Yardım Yasası yürürlüğe girdi.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu yasaya göre aşağıdaki koşulları taşıyan her engelli birey, aşağıdaki koşullara göre ücretsiz sağlık sigortasına hak kazanmaktadır:

-Engelli belgesine sahip olmak;

Kendi adına, kanunla sağlananlar dışında başka bir geliri olmadığını beyan etmek: (448/2006 sayılı Emeklilik Kanunu'na göre) ve ailesi tarafından bakılmak.

Engellilerin haklarına ilişkin 448/2006 sayılı kanun hem acil durum sisteminde hem de hastanede yatış sırasında ilaç da dahil olmak üzere ücretsiz tıbbi yardım alma hakkından bahsetmektedir. Ayrıca engelli hastanın kişisel bir refakatçisi, hastanede ücretsiz konaklama ve yemeklerden yararlanma hakkına sahiptir. Yasaya göre engelli bir kişi için acil durumlarda tıbbi ekipman ücretleri de alınmaz.

Aslında, sağlık sigortası sisteminin engellilere desteği oldukça sınırlıdır. Bu destekler acil sistemdeki tıbbi ekipman, hastanede refakatçi için konaklama, yemek ve doktor tarafından önerilen ücretsiz iyileşme/kaplıca tedavisi biletidir. Sağlık sigortası ve Çalışma Bakanlığı bütçesinden engelli çocuğun bakımı, ebeveynler için tıbbi tatil ve aylık ödenek tahsisi de sunulmaktadır.

Hasta Hakları Yasası (46/2003 sayılı yasa), herhangi bir araştırmada veya tıbbi müdahalede hastanın bilgilendirilmiş olmasını ve rızasının alınmasını şart koşmaktadır. Hastanın veya deneğin zihinsel engelli veya ruhsal bozukluğu olan birisi olması durumunda da yasal temsilcisinin bilgilendirilmiş olması ve onam vermesi gerekmektedir. Böyle bir durumda

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

zihinsel engelli hasta mümkün olduğunca karar verme süreçlerine dâhil edilmelidir. Hastaya acil müdahale gerektiği durumlarda temsilcinin onayının alınması zorunlu değildir. Sağlık personeli tıbbi müdahaleyi faydalı görür ancak hastanın yasal temsilcisi müdahaleyi uygun görmezse olay Tahkim Komisyonuna havale edilir. Bu komisyon, hastanede çalışan 3 doktor ve acil servislerde görevli 3 doktor olmak üzere toplam 6 tıp doktorundan oluşmaktadır. Bu komisyonun kararı bağlayıcıdır.

448/2006 sayılı Engelli Haklarının Korunması ve Geliştirilmesine Dair Kanunun son haline göre Ulusal Engelliler Kurumu, Aile, Çalışma, Sosyal Koruma ve Yaşlılar Bakanlığı bütçesi aracılığıyla yıllık olarak onaylanan gelir bütçeleri ve harcamalara göre aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarına devlet bütçesinden yardım verme yetkisine sahiptir.

- Romanya Körler Derneği;
- Romanya Savaş Körleri Derneği;
- Romanya Ulusal Sağırlar Derneği;
- Engelli Personeli Zanaatçı Kuruluşlar Ulusal Birliği;
- Romanya Ulusal Engelliler Konseyi.

Kamu tarafından bu STK'lara sağlanan yardımlar, 500/2002 sayılı kanun hükmüne uygun olarak kullanılır. Bu hükme göre, müteakip değişiklikler ve tamamlamalar dahil mali yıl sonunda kullanılmayan tutarlar devlet bütçesine iade edilir.

Yukarıda sayılan STK'lara sağlanan yardımlar, kuruluşların işleyişı için gerekli olan aşağıdaki harcamalar için kullanılacaktır:

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- a) yönetim giderleri;
- b) toplumsal menfaati ilgilendiren belirli faaliyetler için yapılan harcamalar.

Romanya'da, Ulusal Ayrımcılıkla Mücadele Konseyi (CNCD), ayrımcılık yapmama ilkesinin gözetilmesinin ve uygulanmasının garantörüdür CNCD bağımsız bir ulusal kurumdur. Aşağıdaki konularda faaliyet gösterir:

- Ayrımcılık eylemlerinin önlenmesi,
- arabuluculuk faaliyetleri,
- ayrımcılık eylemlerinin soruşturulması, tespiti ve cezalandırılması,
- ayrımcılık vakalarının izlenmesi,
- ayrımcılık mağdurlarına özel yardım sağlanması.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Romanya'daki Engellilere Etkisi

Avrupa Birliği'nin dayanışma ve uyum politikası, esas olarak AB üyesi ülkelere yönelik olan, ancak özel araç ve fonların yaratıldığı aday ülkeleri de dışlamayan dayanışma araçları veya fonları yardımlarına dayanmaktadır. Avrupa Birliği'nin dayanışma fonlarının yapısal fonlar olarak anılan 2 temel aracı vardır. Bunlar: Sosyal Uyum Fonu (Social Cohesion Fund) ve Avrupa Dayanışma Fonu'dur. Avrupa Dayanışma Fonu (European Solidarity Fund) ve Sosyal Uyum Fonu yapısal araçlar olarak da adlandırılmaktadır.

Avrupa Birliği üyeliğinin, Romanya üzerindeki etkisini dönemsel olarak ikiye ayırabiliriz. Bunlar: Katılım Öncesi Dönem ve Katılım Sonrası Dönemdir.

Katılım Öncesi Dönem (1991-2006)

Avrupa Birliği üyeliği öncesi adaylık sürecinde Avrupa Birliği'nin, Romanya'da birçok konuda etkisi olmuştur. Adaylık süreci özünde Romanya'nın Kopenhag katılım kriterlerine uyum niyetinden kaynaklanmaktadır. Kopenhag kriterleri Romanya ile birlikte birçok aday ülkenin de üyelik için erişmesi gereken kriterlerdir. Bu kriterler şunlardır: siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyeti (yasal ve idari kriterler).

Avrupa Birliği bu kriterlerin karşılanabilmesi için diğer aday ülkeler gibi Romanya'ya da yönelik bazı yardımları finanse etmiştir. Avrupa Birliği'ne katılım için aday olan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için yapısal araçları

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

ön plana çıkaran ve dayanışma ilkesine dayanan üç temel katılım öncesi fon bulunmaktadır. Bu fonlar:

-Polonya Hollanda Ekonomilerini Yeniden Yapılandırma Fonu PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies)¹

-Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracı ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)

-Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)'dir.

Fonlardan faydalanacak ülkeler için fon tahsisi nüfusa, GSYH'ye, aynı zamanda önceki performanslara, ihtiyaçlara, absorbe etme kapasitesine ve katılım hazırlığında kaydedilen ilerlemeye göre yapılır. Avrupa Birliği'nden PHARE aracılığıyla sağlanan geri ödemesiz finansmana, aday ülkenin ulusal bütçe kaynaklarından sağlanan bir eş finansman yükümlülüğü vardır.

Avrupa Birliği'nin PHARE, ISPA ve SAPARD mali yardımları, ulusal düzeyde yardımcı olmayı amaçlamakla birlikte aday ülkenin sorumluluklarını yerine getirmeyi hedeflemez.

Katılım öncesi dönemde siyasi kriterlere göre Romanya, demokrasi'nin ve hukukun üstünlüğünü (parlamento, hükümet, yargı, yolsuzlukla mücadele tedbirleri), insan haklarını ve azınlık haklarının korunmasını

¹ Adnıda Polonya ve Macaristan geçiyor olsa da diğer Doğu Avrupa Ülkeleri de bu fondan faydalanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

(azınlıkların medeni ve siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları) (Petrescu, 2004, s. 251) garanti altına alan kurumları oluşturup istikrarını sağlamakla yükümlüydü.

Aralık 1999'daki katılım müzakereleri başlamadan önce Romanya'nın karşılaması gereken temel kriterlerden biri bu siyasi kriterlerdi. (Romanya'nın Katılımına Yönelik Düzenli İlerleme Raporu. Avrupa Komisyonu 2004).

PHARE, Romanya'da Avrupa Topluluğu müktesebatının uygulaması için; bölgesel kalkınma, kurumsal kalkınma ve yatırım desteği olmak üzere üç ana alana odaklanmaktadır. Finanse edilen ana alanlardan biri, engellileri de içeren insan kaynaklarının geliştirilmesiydi.

Romanya PHARE programı kapsamında sağlanan önemli bir yardım alanı, insan kaynaklarının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, demokrasinin güçlendirilmesi ve insan haklarının korunmasına yöneliktir. (yapısal işsizliğin kontrolü, uzun vadeli işgücü piyasasına uyumun iyileştirilmesi, sosyal dışlanma ile etkin mücadeleye yönelik tedbirler, eğitim ve eğitim sistemi ile özel mesleki ve teknik eğitime erişimin iyileştirilmesi, eğitim sisteminin işgücünün gereksinimlerine uyarlanması, profesyonel dönüşüm, işsizlerin işe alınması ve eğitilmesi için KOBİ'lerin teşvik edilmesi). Bu alanların her birinin engellilik ile kesişim noktaları bulunmaktadır.

1991-2006 yılları arasındaki dönemde Romanya'ya tahsis edilen PHARE yardımı 3,6 milyar avroyu bulmuştur. 2000 yılından itibaren bu fonlara, sırasıyla 2000-2006 döneminde ulaşım ve çevre altyapısı alanındaki projeleri finanse eden ISPA (Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracı) ve

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

tarımsal ve kırsal kalkınmaya yönelik SAPARD (Tarımsal ve Kırsal Kalkınmaya Yönelik Özel Katılım Programı) katılım öncesi yapısal ve finansal araçlar olarak eklenmiştir.

PHARE 98- "Bölgesel Politikalar ve Uyum Programları" 52 milyon avro-luk bir programdır. PHARE programı ile birlikte, ISPA ve SAPARD programlarını da yönetecek mekanizmanın kurulmasını da içermekteydi. Bu fon politika ve mevzuat araçlarının da desteği ile bölgesel kalkınma sürecine uygun bir çerçeve oluşturulması, desteklenmesi ve amaçlaması nedeniyle önemliydi.

PHARE 98 programının ana amacı, Romanya'nın AB'ye katılım öncesi fonların yönetimine hazırlanması olan üç alt programı kapsıyordu:

- Alt Program 1: Bölgesel Kalkınma Desteği: Toplam 17 milyon avro tutarındaki yardımla ve iki ana müdahale doğrultusunda gerçekleştirildi:
 - Endüstriyel Yeniden Yapılandırma Yardımı (11-13 milyon avro);
 - İnsan Kaynaklarını Geliştirme Yardımı (2,5-4,5 milyon avro);
 - Yönetim ve Teknik Yardım Yardımı (1,5 milyon avro).
- Alt program 2: Proje hazırlama vasıtaları yardımı (9 milyon avro).
- Alt program 3: Özel eğitim alt programı yardımı (7 milyon avro). PHARE 98 programı 31 Aralık 2000 tarihinde sona erdi.

PHARE 1999-2002 fonlarının desteğiyle eski tip çocuk yerleştirme merkezleri kapatılmış, yerine aile tipi evler ve daireler, gündüz merkezleri, acil kabul merkezleri, kurtarma merkezleri, engelli ve istismara uğramış çocuklar için merkezler, ebeveynler için danışmanlık ve destek merkez-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

leri, çocukların aileye entegrasyonuna yönelik eğitim ve destek hizmetleri, aile içi şiddet önleme merkezleri, özel ihtiyaçları olan çocuklar için gündüz bakım merkezleri, suçlu çocuklar için iyileştirme, davranış bozukluğu olan çocuklar için acil kabul merkezleri gibi merkezler açılmıştır.

PHARE 2003 fonlarının yardımıyla, 2005-2007 döneminde “Engellilerin korunmasına yönelik sistem reformunun desteklenmesi” projesi ile 78 adet yeni hizmet binası oluşturulmuştur. (45 koruma evi, 5 mesleki terapi ve entegrasyon merkezi, 13 bakım ve yardım merkezi,

10 nöropsikiyatrik iyileştirme ve rehabilitasyon merkezi, 4 gündüz merkezi, 1 “respiro” (nefes alma) merkezi.)

PHARE 2004-2006, engellilerle ilgili alanları da kapsayan aşağıdaki belirtilen hibe teklif çağrılarını başlatmıştır:

- İnsan sermayesinin teşvik edilmesi.
- Sosyal hizmetler.
- İstihdam için etkili önlemler.
- Yeterlilik ve yeniden eğitim için yaşam boyu öğrenmenin teşviki.
- Sosyal katılım önlemleri.

Katılım öncesi dönemin sonundaki “2006 tarihli Bulgaristan ve Romanya’nın AB üyeliğine hazırlık durumuna ilişkin İzleme Raporu’nda” şu tespitler yer almaktadır:

-Romanya’da bulunan psikiyatri kurumlarının yaşam koşullarında iyileştirilme yapılması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

-Ulusal engelliler stratejisi ve diğer politika girişimlerinin desteklenmelidir.

-İrkçilik, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve her türlü hoşgörüsüzlükle mücadele için ilave çalışmalara ihtiyaç vardır.

PHARE 2003 fonlarının desteği ile proje ortağı IPP tarafından 2006 yılında “Genç işsizliğin azaltılması için Avrupa uygulamaları” isimli bir proje yürütülmüştür. Bu proje işgücü piyasası ve eğitiminde ihtiyaçların yeterliliğine yönelik bir projedir. Proje kapsamında mesleki danışmanlık hizmeti sunulan 100 engelli işsizden 20 tanesinin işe alınması öngörülmüştür.

IPP, PHARE 2006 fonlarının desteğiyle 2008’de engellilere yönelik aşağıdaki projeleri yürütmüştür:

- Engelliler İçin İşgücü Piyasasında Eşit Fırsatlar Projesi kapsamında bilgi teknolojisi alanındaki mesleklerde (web sayfası tasarımcısı ve bilgisayar grafik tasarımcısı) 62 engellinin istihdam için yetkinliklerinin artırılması,
- Aktif Tedbirler Vasıtasıyla Yerleştirme Merkezlerinden Gelen Gençlerin Sosyal Uyum Derecesinin Artırılması Projesi kapsamında işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan mesleklerde (fırıncı, temizlikçi ve işçi) kalifiye olan ve yerleştirme merkezlerinde bulunan 42 gencin, sosyal ve mesleki entegrasyonunun desteklemesine yönelik bir dizi tedbirin hayata geçirilmesi.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Katılım sonrası Dönem (2007-2020)

Üye devletler, stratejik belgelerinde 2007-2013 programlama dönemi için Avrupa Birliği düzeyindeki kalkınma önceliklerini ele almışlardır. Bu tarihten itibaren Romanya'da bir üye devlettir.

Avrupa Sosyal Fonu kapsamında sağlanan önemli bir yardım alanı da üye ülkelerde sosyal katılımın teşvik edilmesi, girişimcilik kültürünü teşvik edici istihdam, modern ve esnek bir işgücü piyasasının geliştirilmesi için idari kapasitenin güçlendirilmesiyle, insan kaynaklarının iyileştirilmesi ve daha verimli kullanılmasına atıfta bulunmaktadır.

Romanya, %71,76'lık bir kabul oranıyla, 2007 – 2013 dönemi için toplam 19,7 milyar avro mali ödenek almıştır. Hem ESF hem de ERDF (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu- European regional Development Fund) kapsamındaki bu fonların yaklaşık %30 gibi önemli bir kısmı sağlık, sosyal ve ilgili hizmetler gibi temel hizmetlere erişim şansı kısıtlı olan ve işgücü piyasasında dezavantajlı olan grupların (kadınlar, etnik azınlıklar, engelliler) sosyal hayata katılımını teşvik etmek amacıyla tahsis edildi.

Kırılgan (dezavantajlı) grupların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik yapısal fonlar, yumuşak yatırımlar olarak adlandırılan desteklere (örneğin, insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü piyasasına erişim vb.) tahsis edilmiştir. Ancak Romanya, dezavantajlı grupların sosyal hayata katılımını desteklemek açısından çok önemli olan hakiki bir sosyal güvenlik reformu yapmak için Avrupa Birliği fonlarını kullanma fırsatını kaçırdı. Bu fonlar aynı zamanda zorunlu yatırımlarla (özellikle ERDF parasıyla inşa edilen sosyal konutlar ve altyapı) bayındırlık ve imar alanında gerçek bir reform yapma fırsatı da sunuyordu. Romanya, bunun da ötesinde 2010

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yılında, Avrupa Konseyi tarafından onaylanmasından birkaç ay önce imzalamış olduğu BM Engelli Hakları Sözleşmesi'ni (CRDP) onaylarken üstlenmiş olduğu taahhütlere aykırı olan yatırımları desteklemeye devam etmiştir.

Engellilerin haklarının korunmasına ilişkin mevzuat, (değişik 448/2006 sayılı kanun) engellilerin rehabilitasyonu ile ilgili özel bölümleri içermektedir. Bu kanuna göre oluşturulan sosyal hizmetler mekanizması bir engelin ortaya çıkmasından sonra, kişinin mümkün olduğunca bağımsız olarak yaşamasını garanti altına almayı ve iyileşmesi için tüm tedbirlerin alınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Hem ulusal fonlar hem de Avrupa Birliği fonları, engellilerin rehabilitasyon sürecini kapsayacak şekilde tasarlanan sosyal hizmet faaliyetlerinin desteklenmesini amaç edinmektedir.

Romanya bu fonların kullanımında da hatalar yaptı. Mesela Avrupa Birliği fonları, engellilere bağımsız yaşam sağlamak için kullanılmak yerine engelli kişilerin sosyal dışlanmasını kurumsallaştıran bir anlayışla, bakıma ihtiyacı olan engellilerin bakım merkezlerinde kalması için konutların inşasına ve modernizasyonuna 44 milyon avro para harcandı. Bu tutar engellilerin büyük kapasiteli bakım merkezlerinde kalarak bu çağdışı anlayışın kurumsallaşmasına ve engellilere yönelik ayrımcılığının devamı için tahsis edilmiş oldu. Romanya Hükümeti bu mantığı hala devam ettirmekte ve bu alanda (engellilerin büyük bakım merkezlerinde toplumsal yaşamın dışında bakımı) 47.000'den fazla kişiyi istihdam etmeye devam etmektedir. Halbuki Romanya, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'ni 2010 yılında imzalamış ve engellilerin toplumsal yaşamına ilişkin haklarını

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

gözetme yükümlülüğünü üstlenmiştir (BM Sözleşmesinin 19. maddesi). Bu tür engelli bakım merkezlerinde yaşamak topluma gerçek anlamda dâhil olmaya uygun değildir. Bu yüzden de bu uygulamanın devamı Romanya'nın, BM sözleşmesi kaynaklı yükümlülüğünü yerine getirmediğini gösterir. Bu yüzden Romanya, bu anlayışı terk ederek engellilerin toplumsal yaşama dahil edilmesi ile ilgili çalışmalara başlamalıdır.

30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla, Romanya'da kurumsallaştırılmamış (bakıma ihtiyacı olan engelli kişilerin bağımsız yaşamaları) engelli yetişkin sayısı 622.892'dir. Aynı tarihte istihdam edilen engelli sayısı ise 29.184 kişidir. Bu da engellilerin istihdam oranının oranı %4,69 olduğunu gösterir. Hiçbir merkezi hükümet otoritesinde engelli çalışan sayısı %1'den fazla değildir.

O zamanlar Romanya'da sosyal-ekonomik gelişme sektörünü tanımlayan, faaliyetleri düzenleyen ve tanımlayan bir sosyal-ekonomik çerçeve yasası olmamasına rağmen, Avrupa Birliği finansman programları, farklı yasal mekanizmaları kullanarak engellilerin işgücü piyasasına dâhil edilmesine katkı sunacak büyük projelerin geliştirilmesini destekledi. 2007-2013 yılları arasında Sektörel Operasyonel İnsan Kaynaklarını Geliştirme Programı aracılığıyla DMI 6.1. Sosyal Ekonominin Geliştirilmesi adıyla bir yatırım alanı tahsis edildi.

DMI 6.1 için 234.289.498 avro bütçe ayrılmıştı. AB fonları, 2011 yılsonu itibarıyla sözleşme tutarının %50'sini sağlamışlardı. (tamamlanan veya uygulanmakta olan 57 projeye yaklaşık 118 milyon Euro).

Romanya'da sivil toplum, sosyal ekonominin temellerine dayalı yasal bir çerçeve olmadan, diğer Avrupa ülkelerinin en iyi uygulama sistemlerini

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

kullanarak, yapısal gelişmelere yönelik fonların da yardımıyla, engelli bireyleri sosyal girişimcilik konusunda eğitmiş ve bu eğitimlerle engellilerin küçük işletmeler kurmasını teşvik etmiştir.

IPP 2010-2013 döneminde, DMI'dan tahsis edilen fonlar ile "Engellilerin Entegrasyon Fırsatlarını Artırmak için Sosyal Ekonomi Kavramlarını Teşvik Etmek ve Uygulamak İçin Çok Bölgeli Ağ" Stratejik Projesini hayata geçirmiştir. Bu proje ile farklı engelleri olan 420 kişiye bilişim teknolojileri, grafik tasarım, web tasarımı ve insan kaynakları konularında eğitim verilmiştir.

Engellilerin sosyal-ekonomik gelişimi daha çok, engellilerin, tüm çalışanların en az %30'unu (448/2006 sayılı kanun) oluşturması zorunluluğu olan korumalı istihdam birimleri sayesinde olmuştur. 2012 yılına kadar oluşturulan korumalı işyeri birimi sayısı 567 olup, 1577 engelli fiilen bu işyerlerinde istihdam edilmektedir.

Değişik 448/2006 sayılı kanun, her işverenin (en az 50 çalışanı olan kamu veya özel kuruluş) engelliler lehine %4'lük bir istihdam kota ayırmasını veya bunu yapmazsa her bir engelliye ayrılan pozisyon için hesaplanan brüt asgari ücretin %100'ünü devlet bütçesine ödemesini zorunlu hale getirmiştir.

2014-2020 Çok Yıllı Mali Taslak döneminde, Romanya'ya AB uyum politikası fonlarından sağlanan mali tahsis tutarı 26,8 milyon avrodur, bu tutar yıllık GSYH'nin yaklaşık %2'sine eşdeğerdir. Romanya, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına Dair Sözleşme'nin ruhuna uygun bir yaklaşımla yeni bir aşamaya adımını atmıştır. Romanya Hükümeti, "2016

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

– 2020 Engelliler İçin Engel Tanımayan Bir Toplum” adlı yeni bir Ulusal Stratejiyi ve buna uygun bir Ulusal Eylem Planını onaylayarak hayata geçirmiştir. Romanya’da şimdiye kadarki Ulusal Engellilik Stratejilerinde, engellilerin istihdamı, eğitimi veya yoksullukla mücadele konusunda spesifik hedefler yer almamaktaydı.

Bu yeni kabul edilen stratejiyle, 2014 yılında Romanya’da toplam nüfusun yüzde 3,71’i olan 700.736 kişi, özel sosyal koruma sisteminden yararlanan engelli olarak kayıt altına alınmıştır.

Engelliler, Romanya’daki en kırılgan (dezavantajlı grupların başında gelmektedir. Bu durumda son derece yüksek işsizlik oranlarının (engellilerin yalnızca %8,07’sinin bir işi olduğu bildirilmektedir) engellilerin, yaygın yoksulluk içinde olan çocukların yüksek okul terki (%50’nin üzerinde) oranlarının etkisi vardır.

Bununla birlikte, 2014-2020 yeni mali yılı daha iyimser bir bakış açısı getirmiştir. Romanya’daki engellilerin yaşam koşullarını iyileştirmek için bazı hedefler konulmuştur. Bu hedefler:

- engellilerin bakım kurumları yerine toplumsal hayata adaptasyonu,
- engellilerin temel kamu hizmetlerine erişimini (ulaşım, sağlık vb.) artırma,
- engellilerin eğitime erişimini (kitlesele eğitim de dahil) artırma.

Aynı zamanda, 2014 – 2020 için Avrupa Yapısal ve Yatırım Fonlarını kapsamında Operasyonel Programlar, (özellikle Bölgesel Operasyonel Program ve İnsan Kaynakları Operasyonel Programı) kabul edilmiştir. Bu fonlar, engellilere yönelik sosyal bakım hizmetlerine yeni bir yaklaşım

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

geliştirmek için önemli zemin oluşturmakta ve kaynak sağlamaktadır. Engellilerin bakım merkezlerinde bakılması, toplumsal hayata adapte edilerek yaşamlarını devam ettirmelerine olanak sağlayan sosyal entegrasyon hizmetlere geçişine bu kaynaklarla daha iyi odaklanılacaktır. Bu fonlar sayesinde engelli yetişkinler için gündüz merkezleri veya korunaklı konaklama tesislerinin kurulması için binaların (120 veya daha fazla yararlanıcı ile) yenilenmesi, modernizasyonu, genişletilmesi veya donatılması hedeflenmiştir.

Ne yazık ki 2018 yılına kadar “Engelliler İçin Engelsiz Bir Toplum 2016

• 2020” Stratejisi ve Planı’nın sürekliliği tam olarak sağlanamamıştır ve bu stratejiye öncelik verilmemiştir. Engellilerin işgücü piyasasına erişimi, erişilebilirlik ve eğitime erişimi gibi önemli hiçbir sorunda kayda değer ilerleme yakalanamamıştır.

Bu durum, engellilerin sosyal politikaların tasarlanması aşamasında yeterli söz sahibi olmamalarından ve toplumsal kalkınma için stratejilerin hazırlanmasında katılımcı ve karar verici olarak henüz hak ettikleri yeri alamamalarından kaynaklanmaktadır. Engellilerle ilgili mevzuatın ve strateji planlarının hazırlanması aşamalarına ne yazık ki, engelliler ve engelli STK’larına ya hiç danışılmıyor ya da görüşleri kabul edilmiyor. Engelli bireyler haklarını ve kazanımlarını çoğu zaman bilemeyebiliyorlar bu yüzden de kendilerini yalnız ve soyutlanmış hissedebiliyorlar. Engellileri, hakları ve engellilerle ilgili gelişmeler konusunda bireysel olarak bilgilendiren ve yönlendiren az sayıda kuruluş bulunmaktadır. (Engelliler İçin Sosyal Dışlanmanın Önlenmesi ve Kontrolüne Yönelik Ulusal Enstitü Bülteni - INEPCESP, Bükreş)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Ulusal Hükümet, Temmuz 2018'de 2020 taslağındaki taahhütlerine uygun olarak, engellilere yönelik konut temelli hizmetlerden, toplum temelli hizmetlere geçişi amaçlayan acil durum düzenlemesi ile 448/2006 sayılı kanunda bir dizi değişikliği kabul etti. Bu değişiklikler şunları kapsamaktaydı:

-STK'lar ile iş birliğini artırmaya ve kolaylaştırmaya yönelik tedbirler:

- engelli bakıcılara ilave ödenekler
- engelli yetişkinlere yönelik yerleşim merkezlerinin kapasitesini en fazla 50 kişi ile sınırlandırılması (bu sayede 50'den fazla kişinin bulunduğu merkezler için yeniden yapılandırma planları hazırlamak zorunda kaldılar.)

Romanya, Avrupa fonlarının yardımıyla, 16.685 engelli kişinin yerleştirildiği 298 yerleşim merkezinden 132 adedini, maksimum 50 mevcutlu olacak şekilde yeniden yapılandırmayı öngörmektedir.

Yeniden yapılandırma sürecine hazırlık olarak, Ulusal Engelli Hakları Otoritesi, Ağustos 2019 ile Temmuz 2022 arasında "Engelli İnsanlar - Konut Hizmetlerinden Toplum Hizmetlerine Geçiş" projesini yürütmüştür. Söz konusu proje 12.609.023,52 Romen Leyi tutarındaki AB fonuyla yürütülmüştür. Projenin amacı, engellilerin bağımsız yaşam koşullarına erişimini desteklemek ve sosyal entegrasyonuna katkıda bulunmak amacıyla engelli bakım merkezlerinin kurumsal yapılardan daha mikro düzeye geçirilmesini sağlamak için farklı alternatiflerin geliştirilmesine yönelik kamu politikası ve çalışma araçları tasarlamaktır. Bir başka deyişle engellilerin büyük bakım merkezleri yerine toplumsal hayatla daha iç içe olan yerlerde bakımının sağlanmasını teşvik etmektir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Projenin özel hedefleri şunlardır:

- Engellilerin bağımsız yaşaması ve toplumla bütünleşmesinin desteklenmesi,
- Engellilerin, bakım hizmetlerinde toplumsal hayattan uzak büyük çaplı kurumsal yerlerde bakımlarını önlemeye yönelik seçeneklerin geliştirilmesi ve kamu politikasının bu öncelik göz önünde bulundurularak geliştirilmesi,
- Engelliler için sosyal hizmetler alanında yenilikçi çalışma araçlarının tasarlanması,
- Farklı çaba ve girişimlerin tekrarından ve çifte finansmandan kaçınmak amacıyla koordinasyonun sağlanması.
- Projenin hedef kitlesi, engellilerle ilgili olarak karar alıcı pozisyonunda olan kamu görevlileridir. (300 kişi)

Projenin beklenen sonuçları, engellilerin bakım hizmetlerinde onları toplumsal hayattan koparan büyük çaplı kurumsal yerlerde bakımının önlenmesine yönelik kamu politikalarının oluşturulması ve engellilere yönelik sosyal hizmetler alanındaki standartların izlenmesi ve kontrolüne yönelik araçların geliştirilmesidir. Proje halen devam etmektedir.

Engellilerin, kendilerine yönelik destek hizmetlerine hâlâ sınırlı erişimi bulunmaktadır. Romanya'da yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındaki engellilerin oranı AB'deki en yüksek oranlar arasındadır. (%28,7 olan AB ortalamasına karşı %37,6) Eğitim, istihdam ve sosyal hizmetler arasındaki iş birliği ve tamamlayıcı unsurların eksikliği, engellilerin durumunu daha da ağırlaştırmaktadır. Ayrıca, engelli yetişkinler için lisanslı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

toplum hizmetleri merkezi bulunmamaktadır. Önemli AB fonları mevcut olmasına rağmen, engelli yetişkinlerin bakımının büyük ölçekli kurumların dışına taşınması ve toplumsal hayata entegre edilmeleri işlemi ağırdan alınmaktadır.

Romanya'da engellilerin durumuna ilişkin gerçek göstergelere gelince, engelliler için işler hala belirsizliğini korumaktadır. 2014'te %15,5 olan engellilerin istihdam oranı ve 2017'de yalnızca %17'ye yükselmiştir. Herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan çok sayıda engelli çocuk oranı %24'ün üzerindedir. Bu göstergeler ile Romanya, kamuoyunda üstlendiği siyasi taahhütlere rağmen, engelliler için kapsayıcı bir ülke olmaktan oldukça uzaktır.

Ulusal Engelliler Kurumu, 2015 yılı için toplam 732 koruma merkezi olduğunu açıklamıştır. Bu, 2012 yılındaki rakamdan 165 fazladır.

Romanya'da sosyal girişimlerin ekonomik etkisi yetersizdir. Tahminen

6.000 adet aktif sosyal girişim piyasada yer almaktadır ve destekledikleri ücretli çalışan sayısı 19,065'tir (Avrupa Komisyonu, 2019). Bu girişimlerin çok azı resmi "sosyal girişim" unvanına sahiptir. On sosyal işletmeden dokuza yakını dernek veya vakıf iken, kooperatiflerin, korunaklı atölyelerin ve sosyal yerleştirme işletmelerinin sayısı oldukça sınırlıdır (%12,6). Bu çerçevenin nedeni sosyal katılım girişimlerine yetersiz bakış açısı, sınırlı mali teşvikler ve finansal kaynaklara erişimdeki zorluklardır. Kırılgan (dezavantajlı) gruplara yönelik aktif işgücü piyasası politikaları ile sosyal ekonomi politikalarının entegrasyonu zayıftır. Mevcut yasal ve politik sistem, sosyal girişimlerin çevresel hedeflerde yenilik yapması ve katkıda bulunması potansiyelinden yararlanamamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Ağustos 2017'ye kadar engelli çalıştırmayan işverenler, korumalı işyerlerinden asgari eş değer tutarda mal ve hizmet satın alabiliyordu ancak bu imkân artık ortadan kaldırılmıştır. Engellilerin istihdamının artırılması için yeni bir teşvik paketi oluşturulmuştur. Bu pakete göre, işverenlere sadece engellilere açık istihdam için rekabetçi yarışmalar düzenleme yükümlülüğü getirildi.

Engelliler için işgücü piyasasına erişim yetersizliği ile ilgili olarak tespit edilen temel kültürel sorunlardan biri, engellilerin kendi potansiyelleri hakkında yetersiz bilgi/anlayış sahibi olmalarıdır. Engellilik değerlendirme sistemi, engellilerin özellikle işgücü piyasasına katılımını kısıtlayıcı (çalışamayacaklarını beyan ederek) tıbbi/işlevsel olmayan kriterler kullanarak derecelendirme yapmaktadır. Bu durum da uzmanlaşmış istihdam hizmet birimlerinin engellilerin yapabileceklerini keşfederek istihdam piyasasına girmelerine izin vermemektedir.

Ulusal İstihdam Ajansı'nın 2016-2020 yılı Kurumsal Stratejisi, engellilerin işgücü piyasasında dezavantajlı bir grup olduğunu ve bu gruba dâhil edilmeleri gerekliliğinden bahsetmesine rağmen, engelliler için kişiye özel veya yeterli danışmanlık hizmetleri bulunmamaktadır. Ulusal İstihdam Ajansı da kendi stratejisine rağmen bu eksikliği kabul etmektedir. Buna ek olarak birçok engelli birey, özgüvenlerini artırıcı danışmanlık hizmetlerinden ve iş bulabilmek için yeteneklerini geliştirmek/uygulamak için eğitim ve koçluktan yararlanmalıdır. Bu tür çalışmaları sürdürebilmesi için yeterli personel olmalıdır. Ayrıca engelliler için destekli istihdam, erişilebilir ulaşım ve makul konaklama hizmetlerine de ihtiyaç vardır. Tüm bu sebeplerle engellilere yönelik danışmanlık ve koçluk hizmetlerinin sunulmaması işgücü piyasasına yetersiz katılımın önemli bir nedenidir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmayla Mücadele Ulusal Strateji (2015- 2020) raporunda engelliler toplumun kırılgan grupları arasında sayılmıştır. Bu raporda koruma sisteminde bulunan 62.000 çocuğun yanı sıra, yatılı bakımda 16.800 olmak üzere ve toplamda evlerde yaşayan 687.000 engelli çocuğun ve yetişkinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Aynı strateji engellilerin düşük istihdam oranıyla da ilgili de bazı rakamlar vermiştir. 18-64 yaş arasındaki engellilerin istihdam oranı sadece %7,25'tir. Engelli bireyin ailesinden bir kişinin (genellikle anne) işini bırakıp engelli çocuğun veya yetişkinin bakımıyla ilgilenmesi çok yaygın görülen bir durumdur. Aileleri ile yaşayan engellilerin çoğu ciddi ekonomik ve sosyal yoksunluklarla karşı karşıyadır. Tek ebeveynli aileler de bir hayli fazladır ve bu aileler için yoksulluk riski, özellikle bir veya daha fazla engelli çocuğu içerdiğinde daha yüksektir.

Çalışma Bakanlığı tarafından, eğitim kursları ve danışmanlık hizmetleri de dahil olmak üzere, hassas grupların (engelliler dahil) aktif olarak sosyal yaşama katılabilmesini hedefleyen ulusal düzeyde çeşitli projeler hayata geçirilmiştir.

Ulusal Engelliler Kurumu, Avrupa Komisyonu tarafından İstihdam, Sosyal İşler ve Kaynaştırma Genel Müdürlüğü aracılığıyla finanse edilen bir proje olan "Romanya ve Avrupa'da Engellilerin Hareketliliğinin Sağlanması" projesini Şubat 2016 ile Aralık 2017 tarihleri arasında hayata geçirmiştir.

Proje, Romanya'da ve projeye katılan diğer AB üye ülkelerinde (Slovenya, Kıbrıs, Belçika, İtalya, Estonya, Finlandiya ve Malta) AVRUPA ENGELLİLİK KARTI'nı gündeme getirerek, engelliliğin karşılıklı olarak

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

tanınması amacıyla Avrupa genelinde yenilikçi bir katkıyı temsil etmektedir.

Proje, Avrupa Engelli Kartının çıkarılması için gereken yasal ve organizasyonel düzenlemelerin temellerini atmakla beraber, kart sahiplerine ulusal olarak kabul edilmiş sosyal yardımlara erişim imkânı sağlamaktadır.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, 2014-2020 Rekabetçi Operasyonel Programı aracılığıyla, -Öncelik Eksen 2- Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu, 2019-2021 döneminde Ulusal Engelliler Kurumu tarafından İletişim ve Bilgi Toplumu Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Adalet Bakanlığı ile ortaklaşa yürütülen "Ulusal Engellilik Yönetim Sistemi (UES)" projesine ortak finansman sağlamaktadır.

Projenin genel amacı, engelliler (yetişkinler ve çocuklar) hakkındaki bilgilerin toplanması ve saklanması ile merkezi ve yerel kamu yetkililerine, bireysel yararlanıcılara ve kurumsal ortaklara bu bilgilerin sunulmasına yönelik merkezi bir ulusal platform geliştirmek ve uygulamaktır. Projenin toplam değeri: 45.042.464 ley tutarındadır, bunun 7.053.161,04 leyi devlet bütçesinden ve 37.989.302,96 leyi ise geri ödemesiz dış fonlardan karşılanmaktadır.

"Engellilerin işgücü piyasasına katılımını kolaylaştırmak" isimli proje, 2014-2020 İnsan Kaynakları Operasyonel Programı kapsamında Öncelik Eksen 3 - Herkes için İş, 3.1. sayılı Özel Amaç - Uzun süreli işsizlere, yaşlılara (55-64 yaş), engellilere, düşük eğitim düzeyine sahip kişilere odaklanarak işsiz ve aktif olmayanların istihdamının artırılması hedefi

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

doğrultusunda ortaklaşa finanse edilen bir projedir. Bu proje, Ulusal İstihdam Ajansı ile Evlat Edinme, Çocuk ve Engelli Hakları Ulusal Otoritesi tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Projenin süresi 36 aydır ve 2019-2022 yılları arasında devam edecektir. Projenin genel hedefi, engellilere yönelik istihdam olanaklarını artırmak ve serbest işgücü piyasasında istihdam edilen engellilerin payını yükseltmek amacıyla, engellilerin fiziksel, bilgi ve iletişim ortamına diğer vatandaşlarla eşit olarak erişimlerini sağlamaktır.

Proje kapsamındaki yardımcı teknoloji desteklerinden yararlanabilecek kişiler şunlardır:

1. Engellilik derecesine göre sınıflandırma sertifikası bulunan engelliliği belgelenmiş kişiler;
2. İş arayan ve hâlihazırda işi olmayan kişiler;
3. Öğrenciler de dâhil olmak üzere çalışma çağındaki kişiler (18- 65 yaş).

Projenin beklenen sonuçları şunlardır:

- 7000 engelliye istihdam konusunda bilgilendirmek ve istihdam piyasasına girişle ilgili danışmanlık hizmeti vermek, ilmi ve danışmanlık almış 7000 engelli;

• Ne eğitimde ne de istihdamda olmayan 200 engelli için 200 adet uyarlanmış çalışma alanı oluşturmak ve yararlanıcıların yardım ürünlerinin satın alınması konusunda bilgilendirilmesine yönelik bir kampanya yapmak,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

• Projenin toplam bedeli 111.978.816,40 leydır ve bunun 94.549.862.89 leyi AB tarafından finanse edilmektedir.

Kırsal kesimde, engellilerin hayatını zorlaştıran bir diğer gerçek ise, sosyal hizmetlere erişimin büyük oranda yetersiz olmasıdır. Düşük ücretler, kırsal alanların cazibesinin olmaması ve sosyal hizmet uzmanlarına erişimdeki zorluklar nedeniyle sosyal hizmetlerin devamlılığı kırsalda sekteye uğramaktadır. Son zamanlarda hükümet, sosyal hizmet uzmanı açığını kapatmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda uzman olmayan sosyal hizmet görevlilerini entegre ekipler olarak istidam etmektedir. Bu sosyal hizmet görevlilerinin faaliyetlerini ancak bir sosyal hizmet uzmanının gözetimi altında yürütebilmesine izin verilmiştir. Ancak bu da başka bazı zorluklar yaratmaktadır.

Avrupa Sosyal Fonu tarafından 2014-2020 İnsan Kaynakları Operasyonel Programı aracılığıyla finanse edilen “Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadele için Entegre Toplum Hizmetlerinin Oluşturulması ve Uygulanması” adlı AB destekli pilot proje, Çalışma ve Sosyal Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2018-2022 döneminde hayata geçirilen bir üst paragrafta bahsi geçen entegre ekiplerin toplum düzeyinde tanıtımı problemine cevap vermeyi hedeflemektedir.

Projenin genel amacı: Ortalamanın üzerinde ve aşırı marjinalleşmiş 139 kırsal ve küçük yerleşim biriminde pilot uygulamalar yaparak, entegre toplum hizmetlerinin geliştirilmesi, sosyal katılımın artırılması ve yoksullukla mücadele edilmesidir.

Hedef kitle: Sosyal (sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet görevlileri), sağlık (kurum hemşireleri, sağlık görevlileri) ve eğitim uzmanları (okul

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

danışmanları, okul görevlileri) olmak üzere, en az 336 kişiden oluşan entegre müdahale ekiplerinin üyelerinden oluşmaktadır.

Projenin nihai yararlanıcıları: 40 ilçeyi ve 7 kalkınma bölgesini kapsayan 139 kırsal ve küçük yerleşim birimindeki, ortalamanın üzerindeki ve aşırı marjinalleşmiş yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındaki kişilerdir.

Finansman sözleşmesinin toplam değeri: 113.076.750,37 ley.

2021-2027 dönemi için Avrupa Sosyal Fonları, Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nu uygulamak, meslekleri desteklemek ve adil ve sosyal olarak kapsayıcı bir toplum oluşturmak için kilit bir finansal araç olacaktır. Ayrıca, üye devletlere, korona virüs krizinden sonra Avrupa toplumlarının ve ekonomilerinin iyileşmesi için çok ihtiyacı duyulan kaynakları sağlayacaktır.

Ulusal Engelliler Kurumu, 2021-2027 yılları mali çerçevesine göre, Avrupa fonlarının uygulanmasına ilişkin yasal paketin hazırlaması ile 2019-2021 döneminde 2014-2020 Avrupa Sosyal Fonu tarafından finanse edilen bir proje olan "BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin uygulanmasının koordinasyonu için mekanizmanın güçlendirilmesi" projesini uygulamaktadır.

Projenin amacı, Romanya'da Engellilerin Haklarına İlişkin BM Sözleşmesi'nin uygulanmasını koordine edecek mekanizmayı güçlendirmektir. Projenin spesifik hedefleri ise şunlardır:

1. Engellilerin haklarına ilişkin 2021-2027 Ulusal Stratejinin hazırlanması,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

2. Engellilerin haklarının sahada uygulanmasına dair 2021-2027 stratejisinin uygulanmasını izlemek için işlevsel bir mekanizmanın geliştirilmesi.

Projenin toplam tutarı : 9.689.034,43 leydır, bunun 8.137.225,38 leyi AB tarafından finanse edilecektir.

2016-2020 Stratejisinin bir devamı niteliğinde olan 2021-2027 Stratejisi, Engelli Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasının sürdürülmesi, geliştirilmesi ve tüm temel insan hak ve özgürlüklerinin engelliler tarafından tam ve eşit şekilde kullanılmasına yönelik çerçeveyi sağlamayı amaçlamaktadır.

2021-2027 Stratejisinin genel amacı, engellilerin karar verme özgürlüğüne dayalı olarak, yaşamın her alanına erişilebilir ve esnek bir ortamda, tam ve etkin bir şekilde katılımlarını sağlamaktır.

2021-2027 Engelli Hakları Ulusal Stratejisi, politika ve programların geliştirilmesinde engellilere danışılması, dinlenmesi ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi için bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu yeni bir yöntemdir. Bu Stratejinin kabul edilmesiyle, 2021-2027 çok yıllık mali çerçevesine ilişkin fonlara erişim için uygun zemin sağlanmıştır.

Romanya'daki Engelliler için Sivil Toplum Ortamı

Romanya'da STK sistemi 1990 yılından sonra gelişmiştir. Şu anda, ulusal düzeyde önemli sayıda STK olmasına rağmen, fon kaynakları ve fon verenlerin dayattığı koşullar nedeniyle faaliyetlerinde zorluklar yaşamaktadırlar.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu nedenle sivil toplum örgütleri düzenli sürdürülecekleri faaliyetler yapmamaktadır, toplumsal kalkınmanın ve yasal düzenlemelerin koordinatörü ve uygulayıcısı rolünü yerine getirememektedirler.

Aşağıda engellilerle ilgili belli başlı STK'ları topladık:

Romanya Ulusal Engelliler Konseyi (CNDR) (<https://www.fcndr.ro/>)

Avrupa Engellilik Forumu'nun (EDF) tam üyesi olan Romanya Ulusal Engellilik Konseyi (CNDR), engellilerin haklarının korunması ve geliştirilmesi alanındaki sivil toplum örgütlerini temsil eden kâr amacı gütmeyen, insani, apolitik şemsiye kuruluşudur. (federasyon)

Romanya Ulusal Engelliler Konseyi, Romanya'nın Avrupa Birliği'ne katılımının şartlarından birisi olarak 2004 yılında Avrupa Komisyonu'nun talebi üzerine kurulmuştur.

CNDR, kendi tüzüğü, Romanya mevzuatı ve engellilik konularına ilişkin Avrupa ve uluslararası belgelerin hükümlerine göre, insan hakları ve temel özgürlüklerinin evrensel ilkelerine uygun olarak faaliyet göstermektedir.

CNDR, Romanya'daki tüm engellilerin ortak haklarını ve meşru çıkarlarını savunmak ve desteklemekle görevlidir.

CNDR'nin amacı, BM Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Engellilere Fırsat Eşitliği Standart Kuralları, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madrid Bildirgesi ve engellilikle ilgili diğer uluslararası belgeler uyarınca, Romanya'daki engelli kişilerin veya grupların haklarını korumak ve çıkarlarını desteklemektir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

CNDR şu tür faaliyetler yapmaktadır:

-sistemik bilgilendirme ve izleme,
-karşılıklı görüşme ve istişare yoluyla, yasama ve mevzuat oluşturma süreçlerine katılmak.

• kamu politikalarını etkilemek için stratejik kampanyalar yürütmek.
CNDR'nin ilkeleri şunlardır:

• Engellilerin insan onuruna ve bağımsızlığına saygı;

-Engellilere yönelik negatif ayrımcılıkla mücadele ve engellilerin sosyal dahil edilmesine yönelik pozitif ayrımcılığın desteklenmesi

• Engellilerin eşit hak, yükümlülük ve fırsatlarla toplumsal hayata tam katılımlarını garantiye almak

• Engellilerin toplumsal hayata dahil edildiği bir toplumu teşvik etmek

• Engelli hareketinin görüş ve çeşitliliğine saygılı olarak faaliyetleri yürütmek.

CNDR'nin hedefleri ve faaliyetleri:

-Engelliliğe yönelik mevcut politikaları, uygulamaları ve davranışları değiştirmek amacıyla toplumu duyarlı hale getirmek ve bilinçlendirmek,

-Engellileri, sosyal politikaların ana öznesi, kendi entegrasyonlarının belirleyicisi ve kendisini doğrudan ilgilendiren karar alma süreçlerinin aktif katılımcısı olmaya teşvik etmek

- Engellilerin, ülkenin tüm vatandaşları ile eşit hak, yükümlülük ve fırsatlarla, Romanya toplumuna tam olarak entegre edilmesini sağlamak ve

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa normlarına uygun sivil, ekonomik ve sosyal mevzuatın Romanya'da kabul edilmesi için hareket etmek

-Engellilik alanındaki mevzuat, strateji ve uygulamalarının izlenmesinde görev almak.

-Toplumun herkes tarafından erişilebilir evrensel bir topluma dönüştürülmesi için çaba harcamak. (fiziksel eğitim ortamları, iş olanakları, ulaşım ve yeni teknolojiler, bilgi, kültür ve eğlence, spor, sosyal ve sağlık vb hizmetler).

-Kamu kurumları, özel sektör, ulusal ve uluslararası tüm kurumlarla ortak ilgi alanlarına yönelik iş birliği yapmak.

CNDR, Romanya Ulusal Engelliler Konseyi, Engelli, Çocuk ve Evlat Edinme Hakları Ulusal Otoritesi bünyesinde engelli, çocuk ve evlat edinme haklarının korunmasında Koordinasyon Konseyi'nin daimî üyesidir. Federasyonun 9 tam üyesi ve 17 gözlemci üyesi bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Romanya Körler Derneği – ANR <http://www.anvr.ro>
- 2- Romanya Kas Distrofileri Derneği – ADMR, <http://mdaromania.ro/>
- 3- Romanya Ulusal Sağırlar Derneği – ANSR, <http://www.ansr.org.ro>
- 4- Romanya Savaş Körleri Derneği – AIRN
- 5- RENINCO Derneği - Özel Eğitim İhtiyacı Olan Çocuk ve Gençlerin Topluma Entegrasyonu için Ulusal Bilgi ve İş birliği Ağı - <http://www.renincro.ro>
- 6- Romanya Nöromotor Engelliler Derneği – AHNR

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

7- Romanya Otizmlı Çocuklar ve Yetişkinler Derneği- ANCAAR www.austismancaar.ro

8- Ayağa Kalk ve Yürü! Derneği

9- Romanya Bedensel Engelli Çocukları Destekleme Derneği

ONPHR Federasyonu - Romanya'daki Ulusal Engelliler Örgütü - <https://onphr.ro/>

ONPHR'nin amacı Romanya'daki engellilerin toplumsal yaşamın her düzeyinde (sosyal, mesleki, eğitsel, kültürel, spor vb.) bulunmalarına ve uyum sağlamalarına yönelik fırsatlar yaratmaktır. Bu şekilde engellilerin kaderini değiştirmeyi, herkes için bağımsız yaşam kavramını ve engellilerin sosyal hayata sınırsız katılımlarını teşvik etmeyi hedeflemektedir.

ONPHR Federasyonu'nun rolü, engellilerin çıkarlarını ulusal düzeyde etkileyebilecek tüm kararlarda engellileri temsil etmek ve haklarını savunmaktır.

Romanya'nın 2007 yılında Avrupa Birliği'ne katılımının ardından AB'nin aldığı kararlar ve kabul ettiği kanunlar, mevzuat ve kararlar Romanya'daki engellilerin günlük yaşamlarını doğrudan ve tartışmasız bir şekilde etkilemiştir. Bu aşamada, ONPHR'yi ulusal ve uluslararası toplumla kendi düzeylerinde tek bir ağızdan iletişim kuracak kadar güçlü, genişletilmiş ve birleştirilmiş bir federasyon haline getirmek için çaba sarfedilmiştir.

Romanya'daki Ulusal Engelliler Federasyonu (ONPHR), insan haklarını savunan, hükümet dışı, insani, apolitik, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. ONPHR'nin üyeleri; Engellilerin erişimi, entegrasyonu ve sosyal

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

hayata katılımının diğer bireylerle eşit düzeye getirilebilmesine yönelik programlar geliştiren, engelli ve engelli STK'larından oluşmaktadır.

Şu anda, ONPHR Federasyonu 33 üye kuruluşa sahiptir, 75'in üzerinde dernek ve vakfı bir araya getirmektedir ve 150.000'den fazla engellinin çıkarlarını temsil etmektedir.

Motivasyon Romanya Vakfı

(<http://www.motivation.ro/?&language=en>)

1995 yılında engelli çocuklara ve yetişkinlere destek vermek için kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir Rumen sivil toplum kuruluşudur. 2008 yılında Shaw Trust UK'in ortağı haline gelmiştir. 2004 yılından bu yana tekerlekli sandalye tenisi programı aracılığıyla Uluslararası Tenis Federasyonu'na bağlıdır ve ANCOR Federasyonu ve Workability Europe'un üyesidir. Hizmetleri, bağımsız yaşam becerileri eğitiminden yaşıt oldukları tekerlekli sandalye eğitmenlerine ve engelliler için uyarlanabilir motorlu tıbbi rehabilitasyon ekipmanlarına kadar engelli çocukların ve yetişkinlerin çok çeşitli ihtiyaçlarını kapsamaktadır. Motivasyon Romanya'nın hedefi istihdam arbuluculuğu, günlük bakım veya boş zaman etkinlikleri veya uyarlanmış sportif-kültürel etkinlikler ile sosyal, eğitsel ve mesleki entegrasyonu sağlamaktır.

Lamont Spor Kulübü

(<https://www.lamont.ro>)

2000 yılında kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir Romen sivil toplum kuruluşudur. Beceri düzeyi ne olursa olsun, gençleri (12 yaş ve üzeri), fiziksel ve görsel engelli yetişkinleri paralimpik spora dâhil etmek için geliştiril-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

miş programlar sunmaktadır. Yüksek performansa ulaşma yeteneğine sahip olanların ya da performanslarını en üst düzeye çıkarmak isteyen sporcuların, bireysel gereksinimlerine uygun eğitim ve destek hizmetleri vermektedir.

Şu anda 55 üyesi ile Romanya'nın en büyük paralimpik spor kulübüdür. Kulüp bünyesindeki paralimpik sporlar şunlardır:

Görme engelliler için: atletizm, golbol, judo, yüzme,

Motor engelliler için: Alp tipi kayak, okçuluk, snowboard, yüzme, masa tenisi, tekerlekli sandalye basketbolu, tekerlekli sandalye tenisi.

Kulübün üyelerinin %50'sinden fazlasının 25 yaşın altındadır. Üyelerinin çoğu, Avrupa, Dünya ve Paralimpik Oyunlarına katılmış olup, uluslararası açık turnuvalarda rekabet etmişlerdir. Üç Lamont Spor Kulübü üyesi 2012'de Londra Paralimpik Oyunlarına katılmaya hak kazanmıştır. 2016'da Rio de Janeiro Paralimpik Oyunları'na Romanya'dan katılan 12 spor takımının altısı Lamont Spor Kulübü üyesiydi.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

SONUÇ

Ulusal ve uluslararası düzeyde teşvik edilen fırsat eşitliği politikaları; durumları ne olursa olsun negatif, ayrımcı, damgalayıcı çağrışımların ortadan kaldırılmasının yanı sıra, her birey için fırsat eşitliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal modele göre, engellilik kişisel düzeyde değil, bireyin sosyal çevre ile etkileşiminde aranmalıdır. Engellilik, toplumun bakış açısı ile ilgili sorunların olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal model, dışlanmayı yaratan ve sürdüren kurum, kural ve tutumlardaki değişikliklere odaklanmaktadır.

Romanya'daki engellilerle ilgili mevzuatın, Avrupa mevzuatına ve kabul edilen uluslararası sözleşmelere uyumlu hale getirilmesi, engelli haklarının iyileştirilmesinde ve topluma tam katılımlarını teşvik etmede önemli bir adımdır. Ancak ulusal yasa, yönetmelik ve planların uygulanma şekli ve derecesi insan faktörüne bağlıdır. Toplumsal bakış açısının değişmesi uzun süre gerektirmektedir ve bu değişimde zorluklarla karşılaşmaktadır. Öyle görünüyor ki, Romanya Devrimi'nden bu yana geçen 30 yıllık sürede, toplumun engellilere yönelik bakış açısı hala yeterince değiştirilememiştir.

Her ne kadar ayrımcı olmayan ve fırsat eşitliği içeren, ulusal ve uluslararası düzeyde teşvik edilen politikalar olsa da bunların sosyal düzeyde uygulanması hala tam olarak sağlanamamaktadır.

Engellilere yönelik genel olarak olumsuz olan kalıplaşmış yargılar, engellilere yönelik olarak yapılmış olan mevzuatın uygulanmasında gecik-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

melerin ve eksikliklerin görülmesine neden olmaktadır. Bu durum aşağıdaki istatistiklerde görülebilir:

Eurostat tarafından Romanya'da 10 yıl boyunca (2009-2018) yürütülen bir çalışmada, 2009'da %9,54 olan engelli ödeneklerindeki sosyal koruma yardım tutarlarının, 2018'de ani bir düşüşle %6,34'e gerilediğini görüyoruz. Aynı zamanda, Romanya'nın bu uygulaması, Avrupa Birliği içindeki konumunu 7.sıradan 19.sıraya kadar gerilemesine sebep olmuştur. Kamu maliyetinin bu sosyal koruma alanına gösterdiği ilgiyi azaltma eğiliminde olduğu aşikardır.

Bunlara ek olarak, düşük maaşlar, kırsal alanların cazibesinin bulunmaması ve kırsal kesimde sosyal hizmet uzmanlarına erişimin zorlukları sosyal hizmetlerin sunulmasını engellemektedir.

Engelliler için Avrupa fonları oksijen kaynağı niteliğindedir ve bu fonlar, artık zamanı geçmiş bir sosyal koruma politikasını (büyük bakım evlerinde engellilerin bakımı) desteklemek için değil, engellilerin toplumsal hayata erişimini sağlamak amacıyla kullanılmalıdır. Bu fonların amacı, engellilere eşit fırsatlar sağlamak ve engellilere yönelik negatif ayrımcılığı önlemek için Romanya toplumuna destek vermek ve maddi katkı sağlamaktır. Engellilere yönelik modası geçmiş zihniyetin değişmesine ve toplumun onları yetenekleri, hırsları ve planları olan insanlar olarak görmelerine katkı sağlamaktadırlar.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

REFERANSLAR

ANED 2014 Task 3 - Accessibility to Healthcare-Elena Tudose

<https://www.disability-europe.net/downloads/198-aned-2014-task-3-ro-final>

ANED 2014 Task 5 – European semester country fiche on disability-Elena Tudose

<https://www.disability-europe.net/downloads/258-aned-2014-task-5-ro-final>

ANED-Country report on the implementation of policies supporting independent living for disabled people-2009- Alois Ghergut

<https://www.disability-europe.net/downloads/272-aned-independent-living-report-romania>

ANED-European Semester 2015/2016 country fiche on disability-Elena Tudose

<https://www.disability-europe.net/downloads/749-country-report-on-social-protection-and-article-28-uncrpd-romania>

Ce sunt fondurile de pre-aderare?-Amos News

<https://www.amosnews.ro/arhiva/sunt-fondurile-pre-aderare-16-03-2004>

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Country

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Report Romania 2020 Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK AND THE EUROGROUP

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b39ae9a-5945-11ea-8b81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

Fondurile comunitare în sprijinul noilor state membre-Brândusa Mariana Gherghina

http://www.ince.ro/Publicatii/Publicatii_online/Studii%2011%20Gherghina-BT.pdf

Institutul European din România- Formularea conceptelor operaționale ale unei politici de coeziune și competitivitate, 2009

http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Politica_regionala.pdf

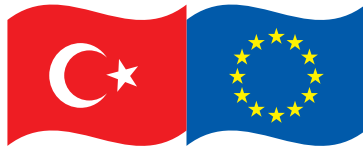
Monitoring report on the state of preparedness for EU membership of Bulgaria and Romania-2006

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4eafcc9e-ec05-4fdf-86fc-3a75918ddaa4/language-en/format-PDF/source-search>

Programul PHARE și aplicabilitatea sa în România- Qdidactic

<https://www.qdidactic.com/bani-cariera/finante/programul-phare-si-aplicabilitatea-sa-in-romania241.php>

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Protecția socială și persoanele cu dizabilități: o abordare comparativă a României cu celelalte state UE-Marin Pană

<https://cursdeguvernare.ro/protectia-sociala-si-persoanele-cu-dizabilitati-o-abordare-comparativa-a-romaniei-cu-celelalte-state-ue.html>

ROMANIA'S EU ACCESSION IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF ROMANIAN ECONOMY

https://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2010_I1_INC.pdf

Social and professional discrimination for people with disabilities- Lioara-Bianca Buboiu

https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/MI_31_7.pdf

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

